

PREDCHÁDZAJME NEFORMÁLNEMU HOSPODÁRSTVU

V dňoch 26. až 28. januára 2016 sa v Sofii (Bulharsko) uskutočnil seminár organizovaný ETUI: **1552-019 Predchádzanie neformálnemu hospodárstvu (Prevention of informal economy)**. Okrem hlavného organizátora sa na realizácii kurzu podieľali Bulharská konfederácia nezávislých odborov (CITUB) a Konfederácia odborových zväzov Slovenskej republiky. Pracovné rokovanie viedli predstavitel' ETUI Ricard Bellera zo Španielska, Julia Simeonova (CITUB Bulharsko) a Miroslav Hajnoš (KOZ SR Slovensko).

V úvode seminára sa účastníci zaoberali súčasnými výzvami v predchádzaní neformálneho hospodárstva prostredníctvom rôznych metodických postupov. Využili závery z myšlienkovj mapy (Mind Mapping). V plenárnom zasadnutí zhrnuli výsledky z jednotlivých pracovných skupín o skúsenostiach s neformálnou ekonomikou a európskou perspektívou z pohľadu zníženia jej podielu v európskej ekonomike. Počas druhého rokovacie dňa vystúpil Plamen Dimitrov, prezident CITUB (KNSB), ktorý sa zamerail na implementáciu odporúčania č. 204 Medzinárodnej organizácie práce k príprave nových štandardov kampane za formalizáciu neformálneho hospodárenia (ILO Recommendation 204: preparing the new standard).

NEFORMÁLNA EKONOMIKA je ekonomická aktivita, ktorá nie je krytá zákonom a je nedostatočné pokrytá formálnymi zákonmi. Revidovaná definícia z roku 2002 bola použitá pre vypracovanie odporúčania ILO 204.

NÁRODNÉ ODBORÁRSKE AKTIVITY VEDÚCE K ZNÍŽENIU NEFORMÁLNEHO HOSPODÁRSTVA

Miroslav Habán (KOZ SR, OZ PŠaV na Slovensku) prezentoval skúsenosti so sociálnym dialógom medzi odborármi a vládou SR. Tiež so zavedením projektu ESO a dopadom napr. na efektívnejší výber daní prostredníctvom Národnej bločkovej lotérie, zavedením registračných pokladníc pre predajcov poľnohospodárskych produktov na trhoch, do lekárskej praxe a pod., čím sa znížil priestor pre praktiky

neformálnej ekonomiky. Pozíciu KOZ SR v tejto oblasti objasnili Zuzana Bátovska (KOZ SR, SLOVES) v prepojení so znížením korupčného prostredia, zavedením zverejňovania výsledkov verejného obstarávania a pod. Ivan Šóš (KOZ SR, OZ PŠaV na Slovensku) prezentoval možnosti znižovania podielu neformálnej ekonomiky na základe osobných skúseností z Islandu a vyzdvihol význam IT technológií v zvyšovaní vedomia o neformálnej ekonomiky. Oľga Kopecká (KOZ SR, SLOVES) prezentovala skúsenosti s efektívnym výberom daní, ako nástrojom na zlepšenie a zvýšenie objemu finančných prostriedkov štátu, tiež o úlohe odborov v informovanosti, aké negatíva neformálna práca prináša. Michal Nirka (KOZ SR, KOVO) uviedol, že z iniciatívy odborov prišlo k obmedzeniu regulácii alternatívnych zmlúv, platenie povinných sociálnych odvodov. Rozširovanie platnosti kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa a sektorových kolektívnych zmlúv, tiež zriadenie pracovno-právnych senátov na súdoch, čím sa dosiahne zlepšenie podmienok. Došlo k zmene, kde agentúrni zamestnanci majú rovnaké pracovno-právne podmienky ako kmeňoví, kde musí byť uvedené presné vymedzenie pracovných podmienok a úrovne minimálnej mzdy, tiež aktivizácia mladých ľudí cez rôzne kampane.

Melinda Kelemen (LIGA) z Maďarska poznamenala, že v republike pôsobí 6 konfederácií odborových zväzov a sú tak prakticky najviac rozčlenení v rámci Európskej únie s nízkym percentuálnym zastúpením. Pre zamedzenie neformálnej ekonomiky sa viac zaoberajú predčasným dôchodkom, zamedzením pracovania v obchodnej sfére počas sviatkov a v nedeľu. V Maďarsku odbory vydali informačné materiály, brožúrky určené pre migrantov pracujúcich vo Veľkej Británii.

Sandro Camilleri (GWU Malta) uviedol, že majú veľa formálne registrovaných osôb, ktorí neformálne pracujú. Napr. oficiálne sú učiteľia, ale popri tom neformálne pracujú v inej oblasti. Na Malte je snahou podporiť význam vzdelávania v oblasti výberu daní. Odborové organizácie spolupracujú s vládou a poukazujú na nevhodné praktiky v niektorých podnikoch, kde je možné zaregistrovať zamestnancov bez pracovných zmlúv a pod.

V Bulharsku boli prezentované iniciatívy na úrovni Konfederácie nezávislých odborových organizácií. Snažia sa rozšíriť kolektívne zmluvy aj na úroveň zamestnancov, ktorí odchádzajú do zahraničia. Tiež diskutovali o tom, že pracovné agentúry, tzv. Agentúry pre dočasnú prácu a agentúry pre prácu v zahraničí, ktoré sprostredkovávajú prácu v zahraničí nepodliehajú spoločenskej kontrole. Z tohto dôvodu sa odbory snažia o dosiahnutie kontroly, o zlepšenie informovanosti robotníkov, aby dosiahli dôstojnú prácu v domácich i nadnárodných spoločnostiach. Z perspektívy odborov bola iniciovaná zmena právneho rámca v oblasti verejného obstarávania.

Dragan Josevski (KSS Macedónsko) poznamenal, že v Európe majú pomerne vysoký podiel neformálnej ekonomiky, na úrovni 35 %. Odbory spolu s vládou vypracovali Akčný plán proti neformálnej ekonomike v troch opatreniach (represívne – realizuje Ministerstvo sociálnych vecí a pracovnej politiky, preventívne opatrenie – podporné opatrenia pre registráciu podnikov a podnikateľských subjektov, zavedenie možnosti elektronických platieb, Daňová akadémia, ktorá vzdeláva v oblasti výberu daní a zabezpečujú elektronickú evidenciu, represívne opatrenia – Inšpektorát bezpečnosti práce postihuje neformálne podnikajúcich). Odbory pôsobia v oblasti prípravy zmlúv o sociálnom zabezpečovaní a progresívnom znižovaní dane, zlepšenie príležitosti pre zakladanie nových podnikov a zvyšovanie príležitosti pre zamestnanie sa mladých ľudí. Boli prijaté opatrenia vo vzťahu k poľnohospodárskym producentom.

Audrius Vasiliauskas (VRM/LPSK Litva) sa zamerl na zvýraznenie pôsobnosti litovských odborov na novom sociálnom projekte zameranom na zmenu Zákonníka práce.

Vanja Grigorova (Podkrepa Buharsko) uviedla, že v niektorých krajinách je významná propagácia o sociálnych právach vo vzťahu k možnosti zamestnania sa vo formálnom ekonomickom priestore.

Julia Simeonova (CITUB Bulharsko) uviedla skúsenosti s elimináciou neformálnej ekonomiky. Bulharsko už pred desiatimi rokmi v spolupráci so Španielskom, kde pracovalo veľa bulharských občanov, vypracovalo projekt. Bol zameraný na vypracovanie vstupného testu pre uplatnenie sa na trhu práce v EÚ, ktorý pomohol migrantom zamestnať sa. Odbory sa tiež podieľali na projekte spravodlivej mobility medzi Bulharskom a Cyplom.

Marta Hašková (KOZ SR) zdôraznila, že neformálne hospodárstvo je veľmi rozšíreným javom, ktorý sa vyskytuje aj v niektorých krajinách EÚ (tieňová ekonomika) a charakterizuje ho rozvoj pracovnej alebo hospodárskej činnosti s čiastočnou alebo celkovou absenciou sociálneho zabezpečenia a dodržiavania príslušnej legislatívy.

Vzdelávanie absolvovalo 19 ľudí zo Slovenska, Maďarska, Malty, Litvy, Macedónska a hostiteľského Bulharska. V rámci záverov jednotlivých pracovných skupín boli navrhnuté konkrétne opatrenia ako zorganizovať reakciu odborových zväzov na neformálne hospodárstvo z ekonomického a sociálneho aspektu. Úloha odborov bude hlavne v kampani o formalizáciu neformálneho hospodárstva na sektorovej, národnej i európskej úrovni. Odbory by mali spolupracovať s úradmi práce, ktoré ľuďom vysvetlia ako prejsť z neformálnej ekonomiky na formálnu.

Významný úloha ETUI a odborov bude aj v oblasti vzdelávania, kde by sa už deti a mladí ľudia mali naučiť základy ekonomiky, aby mohli predchádzať neformálnemu zamestnaniu ako budúci zamestnanci. Počas tejto kampane by sa malo zohľadniť, že pracujúci/zamestnanec je pracujúcim/zamestnancom bez ohľadu na to, aký má etnický pôvod a odkiaľ pochádza. Zástupcovia odborov uplatňujú skúsenosti na základe rovnoprávnosti zamestnania mužov i žien, informovanosť z rôznych kampaní a vývoja pracovného práva. Dôležitá je spolupráca z inšpektorátmi práce, štátnymi orgánmi v oblasti poukazovania na nevhodné praktiky. Novou výzvou môže byť podiel odborárov na vzdelávaní imigrantov, napr. tvorbou inkubátorov, kde dostanú základné informácie o možnostiach legálnej práce, jazykovej prípravy a inklúzie do majoritnej spoločnosti a pod. V budúcnosti bude potrebné zvýšiť informovanosť nielen klasickou tlačou, ale aj s využitím sociálnych sietí, vzdelávania na školách, vrátane univerzít, zamerať sa na prezentáciu neformálneho zamestnania a ich zakomponovania do kolektívnych zmlúv, lepšou spoluprácou medzi jednotlivými krajinami, prekonávaním diskriminácie v zamestnávaní cudzincov, skorými informáciami, prostredníctvom aj pozitívnych stimulov pre podnikateľov a firmy, ktoré vytvoria priestor pre zamedzenie neformálnej ekonomiky a podobne.

V závere seminára účastníci navrhli postupy kampane o formalizácii neformálneho hospodárstva a navrhli rôzne slogany:

(IN)FORMAL economy...

Change the WOR(L)D!

Odstránenie šedej ekonomiky zlepší tvoj život.

Stop neformálnej ekonomike – šanca pre lepší život každého z nás.

Formalizáciou neformálnej práce k lepším pracovným podmienkam.

Miroslav Habán,
podpredseda OZ PŠaV na Slovensku